

4. Праздники и вечера в классе // Классное руководство: Основные формы и методы работы классного руководителя / В. Н. Колодезникова. – Якутск : ЯПИ, 1984. – С. 40–46.
5. Превентивна робота з молоддю за методом «рівний-рівному» : навч. посіб. / [за ред. І. Д. Звереві]. – К. : Навч. кн., 2002. – 256 с.
6. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / под ред. д-ра социол. наук, проф. Ю. П. Сурмина. – К. : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
7. Технология интерактивного обучения: Введение [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.moi-universitet.ru/>.

РЕЗЮМЕ

Е. Кузьмина. Использование интерактивных технологий в социально-педагогической работе по формированию жизненной компетентности учеников общеобразовательных школ-интернатов.

В статье обосновано, что для успешности формирования жизненной компетентности у воспитанников интернатных учреждений необходимо использовать интерактивные технологии, которые помогут создавать оптимальные средовые условия для формирования жизненной компетентности учеников старших классов общеобразовательных школ-интернатов.

Ключевые слова: личность, жизненная компетентность, школа-интернат, интерактивные технологии, интерактивность, старшеклассники, чувства, эмоции, сознание.

SUMMARY

H. Kuzmina. Using of interactive technologies for forming of vital competence for the students of general schools-boarding-schools.

In the article is talked that for success of forming of vital competence with the pupils of internatnykh establishments it is necessary to use interactive technologies which will help to create optimum sredovye usloviyadlya formings of vital competence of students of senior classes of obscheobrazovatel'nykh schools-boarding-schools.

Key words: the person, vital competence, boarding school, valuable reference points.

УДК 371.134

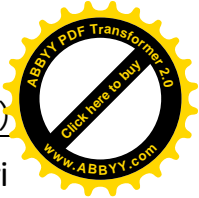
В. М. Раскалінос

Євпаторійський інститут соціальних наук
Кримський гуманітарний університет (м. Ялта)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

У статті проаналізовано поняття «професійна компетентність», «професійна компетентність соціального педагога» наявні у психолого-педагогічній літературі. Конструкт професійної компетентності розглянуто як результат професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: соціальний педагог, професійна компетентність соціального педагога, професійна підготовка.

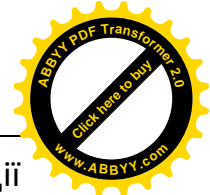
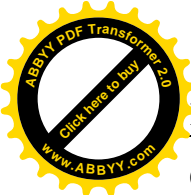

Постановка проблеми. Стрімки зміни у сучасному суспільному житті України значно посилюють вимоги до професійних характеристик, властивостей соціального педагога. Він повинен бути готовим до таких швидких змін, до вирішення непередбачуваних, непрогнозованих завдань, до реалізації всіх можливих технологій, засобів, методів і прийомів, необхідних для розв'язання поставлених завдань. Різноманітний характер соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на вирішення завдань соціального виховання та надання соціальної допомоги різним групам населення, зумовлює необхідність розробки проблем, пов'язаних із професійною підготовкою майбутніх фахівців. Розвиток суспільства потребує розвитку освітньої системи на засадах компетентнісного підходу та формування компетентностей – нових індикаторів високого професіоналізму людини в обраній сфері діяльності та її готовності до подальшого особистісного розвитку.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідженню питань підготовки і професійного становлення соціальних педагогів і соціальних працівників присвячені праці А. Алексюка, С. Архипової, О. Безпалько, А. Белінської, Л. Бондар, О. Гури, Л. Гуслякової, Н. Заверіко, І. Звереві, І. Зязюна, А. Капської, О. Карпенко, І. Козубовської, С. Марченко, Л. Міщик, С. Пащенко, В. Поліщук, Л. Пундик, С. Савченка, О. Сорочинської, Т. Спіріної, З. Фалинської, Р. Чубука, Б. Шапіро. У сучасних наукових дослідженнях компетентність стає предметом спеціального вивчення В. Адольфа, Н. Бордовської, В. Каліти, А. Маркової, Е. Нікітіна, А. Реана, А. Хуторського, О. Шиян. Особливості формування професійної компетентності вивчали Ж. Деллор, В. Долл, Л. Карпова, Дж. Куллахан, Н. Лобанова, Є. Огарев, Ж. Перре, В. Сластьонін. Процесу формування компетентності соціального педагога присвячені праці С. Архипової, І. Козич, Г. Попович. Проте проблема становлення професійної компетентності соціальних педагогів у процесі навчання у ВНЗ, незважаючи на всю її актуальність і важливість, на сьогодні не має однозначної теоретичної та дослідницької парадигми.

Мета статті – охарактеризувати професійну компетентність соціального педагога як результат професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу. В основу професійної підготовки майбутнього соціального педагога Л. Міщик кладе системний,

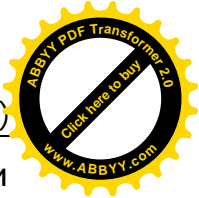
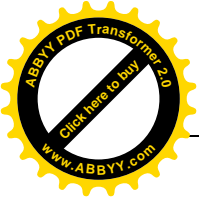
особистісно-діяльнісний та індивідуально-творчий підходи. З позиції системного підходу педагогічна освіта повинна максимально стимулювати активність основних структурних компонентів особистості соціального педагога в їх єдності: особистісно орієнтований підхід передбачає моделювання у процесі навчання й виховання майбутніх соціальних педагогів структури соціально-педагогічної діяльності; індивідуально-творчий підхід спрямовує сучасну педагогічну освіту на особистісний рівень, забезпечує виявлення й формування творчої індивідуальності студентів. Продуктивності професійної підготовки, як зауважує Л. Міщик, можна досягти, лише орієнтуючись на особистісний потенціал студентів, що дозволяє вважати концепцію підготовки майбутніх соціальних педагогів індивідуально орієнтованою.

Розглядаючи проблему навчання студентів, А. Капська відзначає, що саме рівень теоретичного осмислення дійсності, рівень наукового узагальнення відрізняє вищу школу від середньої. Суттєвим є також її зауваження щодо того, що рівень викладання впливає не лише на навчальну діяльність студента, але й на його майбутню практичну діяльність.

Мету педагогічної системи підготовки майбутнього педагога до соціально-педагогічної діяльності С. Харченко вбачає у формуванні спрямованості й установки студентів на роботу в соціальній галузі; у набутті необхідних соціально-педагогічних знань, які відображають основні компоненти діяльності фахівців із соціальної роботи; оволодінні студентами педагогічними вміннями у цьому виді професійної діяльності; формуванні важливих у професійній діяльності якостей – демократизму, соціальної активності й емпатії.

Г. Єфремова під професійною підготовкою соціальних педагогів розуміє процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно розв'язувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладів соціального спрямування [4, 4].

Отже, професійна підготовка соціального педагога – це сукупність загальних і спеціальних знань і вмінь, які забезпечують можливість роботи за певною спеціальністю. Вони набуваються у процесі теоретичного й практичного навчання у вищому навчальному закладі.

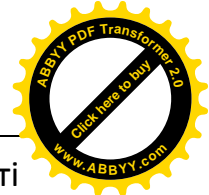
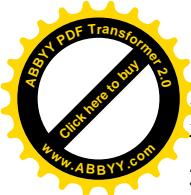

У сучасних дослідженнях для характеристики професійної підготовки досить широко використовується компетентнісний підхід, який передбачає цільову орієнтацію процесу підготовки майбутнього фахівця на формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики. Така компетентність визначає здатність вирішувати професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійно-педагогічної діяльності, з використанням знань, досвіду, цінностей і нахилів особистості. Зміни цілей професійної освіти, які співвідносяться з глобальним завданням забезпечення швидкого входження колишнього студента в соціальний і професійний світ, його продуктивною адаптацією в них, зумовили нову парадигму професійної освіти – формування професійної компетентності випускника вищого навчального закладу. Ю. Сенько вважає, що результатом професійної підготовки є готовність випускника вищої педагогічної школи до діяльності, а результатом професійної педагогічної освіти є професійна компетентність.

В. Поліщук указує на те, що фактична компетентність випускника певного освітнього циклу (бакалаврського, магістерського чи докторського) конкретного галузевого спрямування, кредитний вимір її досягнення – це те, що дійсно робить кожну вищу школу впізнаною й визнаною в Європі [10, 14]. Теоретико-концептуальні орієнтації багатьох учених впливають на формування дослідницького фокуса під час вирішення питання компетентності майбутнього фахівця. Структура компетентності розширюється та звужується залежно від поглядів дослідників на цю категорію; серед авторів існують певні суперечності щодо структурних компонентів компетентності.

Поняття «компетентність» у широкому розумінні означає досконале знання своєї справи, суті роботи, яка виконується, складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів і засобів досягнення окреслених цілей. До змісту компетентності, на думку Л. Завацької, включається рівень базової і спеціальної освіти, стаж роботи, уміння акумулювати широкий життєвий і професійний досвід, знання можливих наслідків конкретного способу впливу на особистість [5, 22].

Як зазначає О. Гура, багатоаспектність терміна «компетентність» спричиняє відсутність єдиного, загальноприйнятого розуміння поняття «професійна компетентність». Причому різні похідні позиції щодо сутності компетентності особистості стають підґрунтям для появи безлічі підходів у

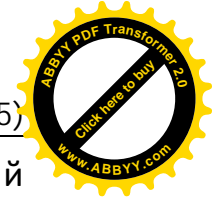
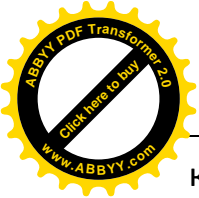
зарубіжній та вітчизняній психолого-педагогічній науці щодо сутності феномену професійної компетентності фахівця.

Так, В. Сластьонін визначає професійну компетентність як інтегральну характеристику ділових й особистісних якостей спеціаліста, яка відображає не тільки рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості. А. Маркова виокремлює певні її види, а саме: – спеціальну компетентність, соціальну, особистісну та індивідуальну. На думку Є. Огарьова, професійна компетентність включає п'ять компонентів: глибоке розуміння сутності виконуваних завдань і розв'язуваних проблем; знання досвіду, який є у певній галузі, активне оволодіння його найкращими досягненнями; вміння обирати засоби і способи дії, адекватні конкретним обставинам місця і часу; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи у процес досягнення цілей. І. Колеснікова визначає у професійній компетентності складові, основними з яких є особистісно-гуманні орієнтації, креативність, рефлексія тощо. В. Поліщук зауважує, що компетентність – це не тільки наявність знань і досвіду, але й вміння правильно ними розпоряджатися у процесі виконання професійних функцій, які зумовлені змістом професійної діяльності. Компетентність передбачає індивідуальний стиль професійної діяльності, інноваційний творчий підхід, розвинуту соціально-педагогічну рефлексію, здійснення авторських пошуків [11, 21].

Отже, професійна компетентність охоплює широкий спектр характеристик професіонала: його здібностей, професійно-особистісних характеристик, знань, умінь і навичок, ухвалення ціннісних основ професії, володіння засобами діяльності, що в сукупності повинно забезпечувати якісне і раціональне вирішення професійних завдань.

Особливо актуалізується проблема формування професійної компетентності фахівців соціальної сфери, оскільки саме вони повинні бути здатними успішно реалізовувати сучасні завдання соціальної політики, вільно володіти новими формами та методами соціальних і соціально-педагогічних досліджень, уміло використовувати на практиці ефективні технології практичної роботи з різними категоріями населення.

Ю. Галагузова у професійній компетентності соціального педагога виділяє два аспекти: управлінський і психолого-педагогічний. Управлінська

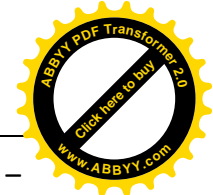
компетентність включає теоретичні знання і практичні вміння (соціальний досвід) соціального педагога, необхідні як для роботи з конкретною дитиною, так і для організації соціальної допомоги та її підтримки. Автор зазначає, що психолого-педагогічна компетентність формується знаннями психології і педагогіки та повинна мати достатньо високий рівень, оскільки у процесі професійної діяльності соціальному педагогові доводиться розв'язувати загальнопсихологічні, соціально-психологічні та інші проблеми [2, 14].

На думку Л. Завацької, оволодіння різними ролями визначає рівень професійної компетентності соціального педагога, що характеризує єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення соціально-педагогічної діяльності. Крім того, професійна компетентність соціального працівника і педагога повинна включати особистісні якості, а також сукупність умінь і навичок, що забезпечують функціонування процесу спілкування з клієнтами і колегами [5, 22].

О. Карпенко під професійною компетентністю розуміє інтегративне особистісно-діяльнісне новоутворення, яке становить збалансоване поєднання знань, умінь і сформованої професійної позиції, що дозволяє самостійно і якісно виконувати завдання професійної діяльності і яке перебуває у відносинах діалектичної залежності з професійною спрямованістю особистості [6, 23].

Л. Боднар указує на те, що професійна компетентність – це повнота засвоєння навчального матеріалу соціально-педагогічного призначення, якість засвоєння отриманих професійних знань, умінь і навичок, усвідомленість отриманих професійних знань, умінь і навичок. Крім того, це критерій підготовленості соціальних педагогів до професійної діяльності (разом з технологічною компетентністю та спрямованістю на соціально-педагогічну діяльність) [1, 17].

В. Малінкіна пропонує визначати професійну компетентність соціального педагога як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що передбачає досконале володіння теоретичними і практичними навичками, вміння застосовувати їх у процесі професійної діяльності, здатність творчо і нестандартно розв'язувати проблеми, нести відповідальність за наслідки своєї роботи, а також професійне зростання шляхом постійного саморозвитку, самовдосконалення та самоосвіти [7, 3].

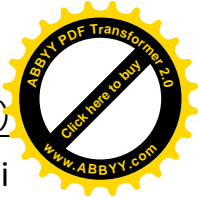
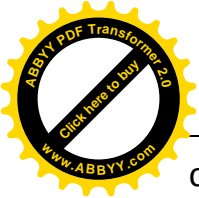

Таким чином, професійна компетентність соціального педагога – складне утворення, що охоплює комплекс знань, умінь, властивостей і рис особистості, які забезпечують здатність працівника знаходити адекватне, раціональне розв’язання соціально-педагогічних проблем, що виникають; якісно й безпомилково виконувати свої функції і у звичній обстановці, і в умовах нестабільності, різних ускладнень об’єктивного та суб’єктивного характеру; успішно освоювати нове й швидко адаптуватися до умов, що змінюються. Під професійною компетентністю фахівця соціально-педагогічної сфери, з точки зору В. Петровича, доцільно розуміти здатність ефективно вирішувати практичні завдання щодо соціалізації особистості, що розвивається; забезпечення внутрішніх умов діяльній інтеграції особистості в суспільство за рахунок розвитку ціннісних орієнтацій, зорієнтованості в природі, суспільстві, духовному досвіді людей, самому собі; формування практичних умінь діяльній соціально бажаної або принаймні прийнятної самореалізації. Формування професійної компетентності соціального педагога – багатогранний, безперервний, складний процес «проектування особистості» [8, 45].

Система професійної підготовки дозволяє сформувати й інші види професійної компетентності соціального педагога, які у наукових дослідженнях розглядаються відносно напрямів та функцій соціально-педагогічної діяльності. Так, Р. Чубук виокремлює професійну компетентність соціального педагога до роботи зі студентською молоддю. Він описує її як інтегративне особистісно-діяльнісне утворення та цілісну сукупність збалансованого поєднання знань, умінь, навичок, особистісно-професійних якостей і професійного досвіду, що формується за відповідних педагогічних умов [12, 12].

С. Погребняк указує на те, що правова компетентність соціального педагога найчастіше розглядається як інтегративна особистісно-професійна якість особистості, що ґрунтується на правових цінностях та відображає її здатність та готовність застосовувати систему правових знань, умінь у процесі соціально-педагогічної діяльності та дозволяє особистості мобілізуватися для виконання правового захисту, правової просвіти, підвищення правової культури [9, 219].

В. Харламенко виокремлює профорієнтаційну компетентність майбутніх соціальних педагогів, що характеризується як інтегративна

система, яка містить здатність здійснювати професійні функції у процесі профорієнтаційної роботи, ураховуючи різні освітні потреби учнів, забезпечуючи обґрунтоване спрямування професійного самовизначення та створюючи умови для його здійснення [11, 160].

В основі конфліктологічної компетентності особистості фахівця, як вважає Е. Дурманенко, лежать соціально-педагогічні, психологічні, конфліктологічні знання, що дають змогу розкривати сутність і динаміку перебігу конфлікту, а також психолого-педагогічні вміння та навички прогнозувати, попереджувати та конструктивно його вирішувати, що разом і становить конфліктологічну компетентність [3, 76].

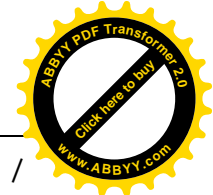
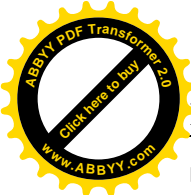
Таким чином, базовою характеристикою поняття «професійна компетентність» залишається ступінь сформованості в майбутніх соціальних педагогів єдиного комплексу знань, умінь, навичок, досвіду, що забезпечує виконання професійної діяльності. Професійна компетентність є складним явищем, що має свій шлях розвитку, процес становлення і певні особливості формування у процесі навчання у ВНЗ. В. Поліщук зосереджує увагу на тому, що під час упровадження компетентнісного підходу процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників має відбуватися у діалектичній єдності вдосконалення як процесуальної (теоретичного і практичного компонентів), так і результативної складових, що проявляється у компетентності.

Висновки. Критерієм ефективності професійної підготовки майбутнього соціального педагога повинна бути сформована професійна компетентність як складна взаємодія професійних й особистісних характеристик. Поняття професійна компетентність у сучасних дослідженнях розглядається як інтегральна характеристика професіонала, що поєднує різноманітні особистісно-діяльнісні структури.

Обраний напрям дослідження має своє продовження у вивченні такого питання, як дослідження структурних компонентів професійної компетентності соціальних педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар Л. В. Професійна підготовка соціальних педагогів із застосуванням електронних засобів навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Боднар. – Одеса, 2006. – 21 с.
2. Галагузова Ю. Н. Теория и практика системной профессиональной подготовки социальных педагогов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед.

наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. Н. Галагузова. – М., 2001. – 45 с.

3. Дурманенко Е. А. Конфліктологічна компетентність особистості соціального педагога: структурно-функціональний аналіз / Е. А. Дурманенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – №21. – С. 75–78.

4. Єфремова Г. Л. Підготовка майбутніх фахівців до соціально-педагогічної діяльності / Г. Л. Єфремова // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць Харківського національного університету імені Г. С. Сковороди. – 2007. – Вип. 27. – Режим доступу до журн.:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znphknpu_zntndr/2007_27/7.html.

5. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. а Завацька. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.

6. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. Г. Карпенко. – К., 2008. – 52с.

7. Малінкіна В. Формування професійної компетентності майбутнього соціального педагога в умовах ВНЗ / В. Малінкіна. – Режим доступу до статті :

http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pedagogica/2_87973.doc.htm.

8. Петрович В. С. Теоретичні засади розвитку професійної компетентності соціальних педагогів у процесі підвищення кваліфікації/ В. С. Петрович // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – №20. – С. 42-47.

9. Погребняк С.В. Правова підготовка соціального педагога / С.В. Погребняк // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ імені О. Довженка, 2010. – С. 218–221.

10. Поліщук В. А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. А. Поліщук– Тернопіль, 2006. – 44с.

11. Харламенко В. Б. Місце профорієнтології у формуванні професійної компетентності соціального педагога / В. Б. Харламенко // Вісник Глухівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Вип. 15. Ч. II. – Глухів : ГНПУ імені О. Довженка, 2010.

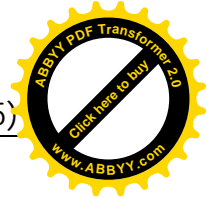
12. Чубук Р. В. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи із студентською молоддю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Р. В. Чубук. – Одеса, 2008. – 24 с.

РЕЗЮМЕ

В. Н. Раскалинос. Профессиональная подготовка социального педагога: компетентностный подход.

В статье проанализированы понятия «профессиональная компетентность», «профессиональная компетентность социального педагога» представленные в психолого-педагогической литературе. Конструкт профессиональной компетентности рассмотрен как результат профессиональной подготовки будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: социальный педагог, профессиональная компетентность социального педагога, профессиональная подготовка.

SUMMARY

V. Raskalinos. Professional preparation of social teachers: competent approach.

In this article author analyses the conceptions «professional competence», «professional competence of social teacher» that are presented in in psychological and pedagogical literature. Konstrukt of professional competence is considered as a result of professional preparation of future social teachers.

Key words: social teacher, professional competence of social teacher, professional preparation.

УДК 37.018.262 «312»

М. В. Сіренко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН ЯК СУЧАСНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті здійснено аналіз стану вивчення розробленості формування батьківських відносин в Україні на сучасному етапі розвитку педагогічного знання. Розглянуто питання підготовки до батьківства як передумови активізації й координації формуючого педагогічного потенціалу інших соціальних інституцій.

Ключові слова: батьківство, материнство, батьківські відносини, формування батьківських відносин, материнська депривація, соціальні стереотипи, гендерні ролі.

Постановка проблеми. Поняття батьківства має багато різних значень. Насамперед, це біологічна та соціальна роль людини, яка має дитину і виховує її. При цьому з соціального погляду батьківство – це комплекс обов'язків та персональна відповідальність за стан здоров'я, розвиток та благополуччя народженої дитини. Для людини, яка є батьком чи матір'ю, батьківство є емоційним переживанням своєї біологічної та соціальної ролі, задоволення або незадоволення від її виконання. Батьківство також пов'язане з усвідомленням своїх завдань, обов'язків, родинної та соціальної відповідальності. Як форма соціальної діяльності, батьківство пов'язане з оволодінням безліччю спеціальних вмінь та навичок догляду та виховання дитини. У найбільш вузькому розумінні, батьківство є періодом безпосередньої взаємодії з дитиною, який триває з моменту народження останньої і протягом усього їхнього життя. У більшості історичних та сучасних культур батьківство було і є однією з фундаментальних цінностей людини.

На жаль, на сучасному етапі розвитку українського суспільства можна говорити про деяке зниження ставлення до батьківства як до вищої